

ਨਵਾਂ ਜਮਾਨਾ, ਜਲੰਧਰ

ਮਿਨੀ ਕਹਾਣੀਆਂ/ਇਤਿਹਾਸ

ਐਤਵਾਰ, 2 ਅਪ੍ਰੈਲ 2023 (ਆਖਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਸਫ਼ਾ)

(1) ਜਗ ਜਗ ਜੀਵਣ ਪਾਣ ਪਵਿੱਤਰ, ਰਿਸਤੇ ਭੈਣ ਭਰਵਾਂ ਵਾਲੇ। ਦਿਲ ਵਿਚ ਜਗਦੇ ਦੀਵੇ ਵਰਗ, ਸੀਨੇ ਉਕਰ ਨਾਵਾਂ ਵਾਲੇ। ਯਾਦਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵੱਸਣ ਵਾਲੇ, ਮਾਣ ਹੋਸ਼ਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ, ਬਾਹਰਾਂ ਦੀ ਗਲਵੱਕੜੀ ਵਰਗ, ਜੁੱਸ ਸੁੱਚ ਚਾਅਵਾਂ ਵਾਲੇ। ਸਿੱਧੇ ਸਾਢੇ ਹੱਸਣ ਵਾਲੇ, ਬੰਗੜੇ ਪਾ ਕੇ ਨੱਛਣ ਵਾਲੇ, ਘੱਲ ਬਕੜੀ ਸ਼ੇਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਗਾਰਿ ਦਿਲ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਾਲੇ। ਜਾਲਮ ਨੂੰ ਜੋ ਭਾਜ਼ ਪਾਉਂਦੇ, ਕੰਜਾਂ ਦੀ ਜੇ ਲਾਜ ਬਚਾਉਂਦੇ, ਸਭਨਾਂ ਲਈ ਅਦਰਾਂਸਾਂ ਕਰਦੇ, ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਦੁਆਵਾਂ ਵਾਲੇ। ਰਜੇ ਸੀਨੇ ਮੁਕਦਮ ਭੁਲੇ, ਰਿਡੈ ਹੋ ਕੇ ਆਖਣ ਵਾਲੇ, ਦੁੱਲੇ ਸੈਮਲ ਵਰਗੇ ਅਣਾਂ, ਪੀਂਹਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰਾਵਾਂ ਵਾਲੇ। ਫੇਸ਼ਨ ਹੁਣ ਸਿਰ ਚਕਕੇ ਬੇਲੇ, ਬੇਥੇ ਬਾਪੂ ਬਣ ਗਏ ਗੱਲੇ, ਨਗਰ ਜੋ ਖੇਤੇ ਸੁੰਨੇ ਵਿਹੜੇ, ਬੱਣ ਗਏ ਨੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਲੇ। ਗਤ ਹੋਣੀ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਈ, ਚਾਨਣ ਦੇ ਘਰ ਲੱਤ ਮਚਾਈ, ਗੱਲੇ ਭੁਲ ਗਏ ਕਾਲੇ ਆਖੇ, ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਪੀ ਰਾਹਵਾਂ ਵਾਲੇ। ਜਾਤ ਪਰਮ ਦੇ ਨਾਂਅ ਲੜਾਉਂਦੇ, ਤਕਾਰੀਂ ਕਰਦੇ ਲਾਉਂਦੇ, ਘਰ ਦਾ ਭੇਟ ਲੁਟੇ ਪਾ ਕੇ, ਲੁੱਟਣ ਨੁਹ ਘਟਾਵਾਂ ਵਾਲੇ। ਉਠੇ ਕਿਰਤੀ ਵੀਵੇਂ ਜਾਗੇ, ਏਕਾ ਰੱਖ ਨਫਰਤ ਤਿਆਂ, ਭਗਤ ਸਾਰੇ ਦੋ ਹੋ ਵਾਸ, ਬਦਲ ਦੇਰ ਹਵਾਵਾਂ ਵਾਲੇ। ਸੋਹਣਾ ਇੱਕ ਸੋਸਾਰ ਵਸਾਈਂਦੇ, ਭੁਲ ਗਿਆ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਪਾਈਂਦੇ, ਮਾਣ ਆਜਾਦੀ ਤਾਜਾ ਸਿਰੀ ਤੋਂ, ਹੁਣ ਪੁੱਖ ਜੇ ਛਾਵਾਂ ਵਾਲੇ।

ਬੇਹੁੰਦ ਨਿਮਰ, ਨਿਰਛਲ ਤੇ ਛੱਕਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਮਾਲਕ ਮੇਜਰ ਸਿੱਧ ਰਾਜਗੜ੍ਹ ਕਾਵਿ-ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਨਾਂਅ ਹੈ। ਅਨੁਭਵ, ਅਧਿਐਨ ਅਤੇ ਅਡਿਆਸ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਉਸਤਾਦ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ਇਹ ਸ਼ਾਇਰ ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਵਾ ਕੇ ਵੀ ਗਜ਼ਲ ਸਿਰਜਣਾ ਵਿੱਚੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਛੇਤੀ ਹੀ ਆਪਣਾ ਇੱਕ ਗਜ਼ਲ ਸੰਗਹਿ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਬਦ-ਚਿੱਤਰ ਸੰਗਹਿ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਮੇਜਰ ਸਿੱਧ ਰਾਜਗੜ੍ਹ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਜਿੱਥੇ ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਖੜਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਜਾਲਮ ਲਈ ਵੰਗਾਰ ਵੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਭੁਨ ਲਈ ਪ੍ਰੋਤੁਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

— ਸੁਰਿਦਰਪ੍ਰੀਤ ਘਣੀਆਂ

ਮੇਜਰ ਸਿੱਧ ਰਾਜਗੜ੍ਹ ਦੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ

ਨਾ ਹੀ ਵੇਰੀ ਵਿਰੋਧ ਬਿਗਨਾ, ਮਾਰੇ ਨਾ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤਾਅਨਾ, ਸਭ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਪਾਈ ਹੋਵੇ, ਹੋਈ ਸਾਂਝੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਵਾਲੇ।

ਏਕੇ ਦੇ ਥੱਲ ਸੰਗ ਨੂੰ ਲੁਕੀਏ, ਸੁਟੇਰਿਆਂ ਦੇ ਮੁੜ ਕਾਲੇ ਕੀਏ, ਇਧਰੋਂ ਉਹੋਂ ਵਿਛੁਕ ਹੋਏ, ਮਿਲ ਕੇ ਵੀਰ ਇਨਾਵਾਂ ਵਾਲੇ।

(2) ਕਿਅਮਤ ਦੇ ਉਸਾਰੇ ਮਹਿਲ ਦੌਸ਼ ਚਹਿਣਗੇ, ਯਾਰੇ ਕਦੋਂ ਤੀਕਰ। ਇਹ ਪੱਥਰ ਬਹੁਤ ਭਰੇ ਦਿਲ ਦੇ ਉਤੇ ਰਿਹਣਗੇ, ਯਾਰੇ ਕਦੋਂ ਤੀਕਰ।

ਉਮੀਦਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਤਾਹੀਂ, ਜਗਾ ਕੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ, ਦੀਪਕਾਂ ਵਾਂਧੇ, ਜੇ ਰੱਖ ਰਾਖ ਸਾਥ ਦੇ ਉਤੇ ਖਹਿਣਗੇ, ਯਾਰੇ ਕਦੋਂ ਤੀਕਰ।

ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਸਿਆਸਤ ਨੇ, ਸਤਿਗੀਆਂ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਹੋਰ ਨਾ ਸਹਿਣਾ, ਜਗ ਸੋਚ ਕਿ ਅਖੀ ਹੁਣ ਤੱਤੇਦਾ ਸਹਿਣਗੇ, ਯਾਰੇ ਕਦੋਂ ਤੀਕਰ।

ਮੁਲੰਮੇ ਪਾਸ ਲਾਉਂਦੇ ਹੁਣ ਦੇ ਲਾਗੇ, ਅਸੀਂ ਆਕੀ ਹਾਂ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ, ਉਡੀਕਾਂ ਹੋ ਦੇ ਦੇਖਾਂਗੇ ਮੁਲੰਮੇ ਲਹਿਣਗੇ, ਯਾਰੇ ਕਦੋਂ ਤੀਕਰ।

ਮੁੱਹਬਤ ਦੇ ਪੁਸ਼ਾਰੀ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਦੇਖ ਖਾਡਰ ਜਾਣਦੇ ਮਰਨਾ, ਵਡਨ ਦੇ ਆਸਕਾਂ ਨੂੰ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚਨਗੇ, ਯਾਰੇ ਕਦੋਂ ਤੀਕਰ।

(3) ਬਾਗ ਦੇ ਹਮਗ ਕਿਰਤੀ, ਨੂੰ ਚਮਨ 'ਤੇ ਨਾਜ਼ ਰੱਖੀ। ਹੋਸੇਲੇ ਜਾਂਸ਼ ਰੱਖੀ, ਸਿਦਰ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਰੱਖੀ।

ਮੌਜੂਦਾ ਦਾ ਹਰ ਕਦਮ 'ਤੇ, ਰੁਕ ਰਹੇ ਹਾਂ ਸਾਮੁਣਾ ਹੁਣ, ਜਥੂ ਤੇ ਇਤਾਜ਼ ਰੱਖੀ, ਦਰਦ ਨੂੰ ਤੂੰ ਚੁਪ ਰਹੀ।

ਵੇਖਦੇ ਅਗਿਆਰ ਨੇ ਉਹ, ਨੁਹੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਜਦੇ ਹਨ, ਵਰਗ ਦੀ ਪਰਵਾਜ਼ ਭਰ ਤੂੰ, ਜਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖੀ।

ਕਿਸ ਦਿਸ਼ਾ 'ਤੇ ਪੈਣ ਆਈ, ਕਿਸ ਦਿਸ਼ਾ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਵਕਤ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਵੇਖੀ, ਇਸਕ 'ਤੇ ਤੂੰ ਨਾਜ਼ ਰੱਖੀ।

(4) ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਰ ਕਦਮ 'ਤੇ, ਬਖ ਆਸਾਂ ਦੇ ਸਜਾ। ਬਿਹਤ ਦੀ ਜਿੰਨ੍ਹੀ ਸਾਥ ਭੁਟ੍ਟੇ, ਤਾਜ਼ਗੀ ਤੇ ਹੋਸਲਾ।

ਚਿਹਨਿਆਂ ਤੋਂ ਜੁਹੀਕਾਂ ਦੇ, ਸਿਮਰ ਸਾਣੇ ਸਿਲਸਲੇ, ਮਾਰ ਠੋਕਰ ਅੰਕੜੀਆਂ ਨੂੰ, ਪਾਰ ਹੋਰੇ ਕਾਡਲਾ।

ਸੁਰਖ ਦੇਗੇ ਸਪਿਨਿਆਂ ਨੂੰ, ਸਿਰਜਦੇ ਜਾਂਸ਼ ਜਾਣ ਨੇ, ਅਣੁਖ ਤੋਂ ਹੁਣ ਰੱਖਿਣਾ, ਮੇਡ ਭਾਵ ਤੋਂ ਹੁਣ ਰੱਖਿਣਾ।

ਲੋਕ ਬਣ ਕੇ ਲਾਲ ਬੱਤੀ, ਲਿਸਕਵੀਂ ਹੈ ਅਗਸ਼ 'ਤੇ, ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਦਾ ਭਰ ਤੋਂ ਹੁਣ ਰੱਖਿਣਾ।

ਜਗਨਗੇ ਬਣ ਕੇ ਮਸਾਲਾਂ, ਗੁੱਨੀ ਉਹ ਕਰਨਗੇ, ਦਰਦ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਗਦਾ ਹੈ, ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਵਲਵਲਾ।

ਲਹਿਰ ਇਹ ਦਿਲ ਦੀ, ਸੁੰਦਰ ਵੇਂਗ ਹੈ ਇਹ ਇਸਕ ਦਾ, ਸਾਮਦਾ ਉਹ ਕਿਉ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਦੇ ਹਨ, ਜਿੰਨ੍ਹੀਆਂ ਤੋਂ ਹੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਖਿਣਾ।

ਹੁਣ ਬਣ ਕੇ ਵਾਜ ਦਿਲ 'ਤੇ ਨਿਕਲਦੀ ਅੰਕਾਤ ਦੀ, ਪਰਿਆਂ ਜਾਦਾ ਹੋਸਾ ਜਾਂ ਸੀਰੀ ਪਕਦਦਾ।

(5) ਦਿਲੋਂ ਇਹ ਅਦੀਬਾਂ ਦੇ ਜਾਈ ਗਜ਼ਲ ਹੈ। ਤਾਹੀਂ ਤਜ਼ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸਮਾਜੀ ਗਜ਼ਲ ਹੈ।

ਕਿਸ ਦਿਸ਼ਾ 'ਤੇ ਪੈਣ ਆਈ, ਮੇਡੀ ਤਾਜ਼ਗੀ ਵੀ, ਤੇ ਕੋਮਾਂ 'ਤੇ ਮੇਡੇ ਹੋਰੇ ਕੋਈ ਰੱਖ ਕਰਨ ਵੀ, ਵਕਤ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਵੇਖੀ।

ਚੁਪ ਕੇ ਹੁਣ ਪੁੱਖ ਹੋਰੇ ਕੋਈ ਰੱਖ ਕਰਨ ਵੀ, ਵਕਤ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਵੇਖੀ।

(6) ਇਹ ਜੋ ਰਹਿਬਰ ਜਾਪੇ ਅਪ੍ਰੇ ਘਰ ਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਛੁਪਾਵ ਸੌ-ਸੌ ਪਕਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਕੁਡਰ ਕਰਬ ਹੀ ਅੰਜ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਹੈ, ਜਥੂ ਸਹਾਰੇ ਅੰਜ ਵੀ ਬੜੀ ਤਰਦਦ ਹੈ।

ਅਧਿਕ ਨੂੰ ਉਹ ਬੇਤਾ ਇਕ ਦਿਨ ਭੁੱਲ ਜਾਣੇ, ਜਿਸ ਵੱਚ ਵਿਚ ਦੇਖੀ ਪੱਥਰ ਭਰਦਾ ਹੈ।

ਜਥੁਮ ਬੜਾ ਹੈ ਗਰਿਗਾ ਸਿਰਦਾ ਸੀਰੀ ਗਜ਼ਲ ਹੈ, ਪੁੱਤਰ ਸਾਵਾਂ ਬਾਡਰ 'ਤੇ ਜਨ ਮਰਦਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਹੁਣ ਪੁੱਖ ਹੋਰੇ ਕੋਈ ਰੱਖ ਕਰਨ ਵੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਖ ਹੋਰੇ ਕੋਈ ਰੱਖ ਕਰਨ ਵੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਖ ਹੋਰੇ ਕੋਈ ਰੱਖ ਕਰਨ ਵੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਖ ਹੋਰੇ ਕੋਈ ਰੱਖ ਕਰਨ ਵੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਖ ਹੋਰੇ ਕੋਈ ਰੱਖ ਕਰਨ ਵੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਖ ਹੋਰੇ ਕੋਈ ਰੱਖ ਕਰਨ ਵੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਖ ਹੋਰੇ ਕੋਈ ਰੱਖ ਕਰਨ ਵੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਖ ਹੋਰੇ ਕੋਈ ਰੱਖ ਕਰਨ ਵੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਖ ਹੋਰੇ ਕੋਈ ਰੱਖ ਕਰਨ ਵੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਖ ਹੋਰੇ ਕੋਈ ਰੱਖ ਕਰਨ ਵੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਖ ਹੋਰੇ ਕੋਈ ਰੱਖ ਕਰਨ ਵੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਖ ਹੋਰੇ ਕੋਈ ਰੱਖ ਕਰਨ ਵੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਖ ਹੋਰੇ ਕੋਈ ਰੱਖ ਕਰਨ ਵੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇ

